

prin izbutite jocuri de lumini, corespondente ireproșabile ale muzicii lui Cornel Trăilescu, împletită din paginile lirice și eroice bine orchestrate, îmbinate cu pagini corale în momentele culminante, aducând în tonanțele cîntecelor muncitorești revoluționare, ca și populare.

În distribuție, spectatorii au avut din nou prilejul să se convingă de înalta artă interpretativă a Magdalenei Popa (în rolul tinerei uteciste Doina, creată ca o ființă reală, concretă prin intensitatea trăirilor emotive), secundată de vigoarea și plasticitatea interpretativă ale lui Petre Ciortea (Radu) și Gheorghe Cotovelea (Dan). Ceilalți interpreți, orchestra și corul, înțelegînd însemnătatea aparte a acestui spectacol în manifestările Festivalului și-au adus contribuțiile individuale sau de ansamblu, distinct, expresiv și creînd în totalitate acea viziune impresionantă despre energiile nemăsurate de care sînt capabili tinerii comuniști români.

ȘTEFAN BONEA

„Tosca” cu cîntăreți oaspeți

La Opera Română, spectacolul *Tosca* prezentat în cadrul Festivalului a beneficiat de aportul unor cîntăreți oaspeți, care au fost urmăriți cu mult interes de un numeros public. Rolul titular a fost întruchipat de soprana iugoslavă Radmila Bakocević cu o remarcabilă grijă pentru frumusețea și fluiditatea frazelor muzicale, cizelate uneori pînă la detaliu, în spiritul muzicii vocale de cameră. În marea arie „Vissi d'arte, vissi d'amore”, cîntăreața s-a impus printr-un rafinament și o sensibilitate care denotă o muziciană de superioară ținută artistică. I-a lipsit, în schimb, temperamentul năvalnic atît de strîns legat de personalitatea eroinei lui Sardou, după cum nici glasul ei, prin excelență liric, nu a părut adecvat caracterului „spînto”-dramatic al partidei vocale concepute de Puccini pentru acest rol.

În Mario Cavaradossi tenorul sovietic Vladislav Plavko (înlocuindu-l pe colegul său Vladimir Atlantov, devenit indisponibil în ultimul moment) a atras de la început atenția printr-un joc de scenă plin de naturalețe, de degajare, uneori chiar de umor (pe alocuri, totuși, cu unele exagerări). Vocea sa ne-a apărut viguroasă, strălucitoare în registrul acut și capabilă să se adapteze diferitelor situații dramatice, de la lirismul cuceritor al ariei „Mădita armonia” din actul I pînă la izbucnirea de revoltă din scena înfruntării lui Scarpia în actul al II-lea.

Alături de cei doi oaspeți, baritonul Octav Enigărescu a realizat o excelentă creație în rolul tiranului Scarpia, căruia i-a scos în relief — folosind o impresionantă diversitate de mijloace vocale și actoricești — deopotrivă cruzimea și perfidia.

Spectacolul, condus cu mîină sigură de dirijorul Constantin Petrovici, a evidențiat și realizările unor tineri cîntăreți de valoare în roluri de mai mică im-

tindere: Mihai Panghe (Angelotti), Eduard Tumașgian (Sacristanul), Nicolae Andreescu (Spoletta), Florin Hudeșteanu (Sciarrone), cu toții bine pregătiți de regizorul Hero Lupescu pentru a contura în chip sugestiv personajele dramei.

E. E.

Gheorghe Zamfir și formația sa

Semn al zilelor noastre, al deosebitei prețuiri hărăzită artei populare, în cadrul celui de „Al VI-lea Festival Internațional George Enescu”, a fost programat un concert de „Balade, doine, cîntece și jocuri românești cu Gheorghe Zamfir și formația sa”. Prinos închinat memoriei marelui Enescu, spectacolul s-a desfășurat în seara zilei de 16 septembrie în Studioul de concerte al Radioteleviziunii Române, întîmpinat de spectatori cu mare căldură.

Iată un început pe care dorim să-l vedem, de acum înainte, statornicit între manifestările festivalurilor Enescu ce vor urma. Prezența muzicii populare, prin cele mai alese întruchipări ale ei, își găsește deplina justificare în însăși dragostea pe care Enescu a nutrit-o pentru creația artistică a poporului, căreia i-a dat noi sensuri și valori în nepieritoareale sale lucrări.

Includerea unui spectacol de folclor în Festivalul Enescu obligă, în egală măsură, atît pe organizatori cit și cei care au primit înalta cinste de a-l împărtăși publicului. Trebuie să spunem că alegerea lui Gheorghe Zamfir, artist de frunte al muzicii noastre populare, cel mai înzestrat virtuoz al naiului, de strălucită reputație internațională, a fost mai mult decît binevenită. Din partea sa, Zamfir s-a străduit, cu dăruirea care-l caracterizează, să prezinte publicului nostru un spectacol de înaltă ținută artistică. A fost ajutat de un ales mînunchi de interpreți: Efta Botoca (vioară), Marin Chisăr (fluiet, caval), Ion Mihăescu (clarinet, taragot), Dorin Cui-bariu (taragot, saxofon), Constantin Gheorghina (trompetă), Pantelimon Stingă (țambal), Petru Vidrean (contrabas), Ileana Tentiș și Gheorghe Palcu (voce).

Muzicanții noștri au ridicat naiul, acest străvechi și rudimentar instrument — un simplu mînunchi de

țevi — pe cele mai înalte culmi ale artei. Istoria ne păstrează amintirea citorva instrumentiști de seamă, ca Mihalachi Roșu din taraful faimosului Barbu Lăutaru, Năstase Muscalagiu din Botoșani, T. Teodorescu din Focșani, Angheluș Dinicu și Radu Ciolac din București ș.a. Nu de mult ne fermeca naiul lui Fănică Luca, dascălul lui Zamfir. Glasul bătrînului său instrument ni-l păstrează, din fericire, vechi discuri de patefon, ca și înregistrări mai noi, pe bandă magnetică, făcute în ultimii ani ai vieții sale.

Se părea că meșteșugul maestrilor de altădată i-a smuls naiului toate posibilitățile de exprimare artistică. Iată însă că Zamfir ne dezvăluie noi și remarcabile potențe ale străvechiului fluier al lui Pan. O seamă din cîntările cu care ne încîntă sînt țesute din sunete neîntîlnite la nai pînă la dînsul. Pentru a obține tonuri și sonorități noi a adăugat celor 20 de țevi ale naiului „clasic” încă cinci, sporindu-i registrul grav cu încă patru țevi și cel acut cu încă una (1969). Mai tirziu a pus să i se construiască naiuri mai mari, cu 28 și cu 30 de țevi (1970), un nai grav cu 22 de țevi (1971) și un nai acut cu 20 de țevi, acordat cu o octavă mai sus decît cel obișnuit (1971). Nu demult, naiul său a împodobit și a îmbogățit cu sonorități insolite paleta sonoră a lucrării simfonice *Clepsidra II* de Anatol Vieru (1972). Dacă naiurile construite după indicațiile sale vor da roade sau nu, care din ele vor supraviețui și care nu, sînt întrebări la care va răspunde viitorul. Pentru moment se poate afirma că autorul le însuflețește cu pricepere și măiestrie, iar unele din ele au fost preluate de alți tineri naiști (Simion Stanciu, Radu Simion ș.a.). Trebuie însă spus că naiurile grave sînt anevoie de mîntuit: sunetele sînt slabe și foarte ușor se pot preface în armonice superioare.

Dar nu numai atît, Gheorghe Zamfir a lărgit cu mult sfera repertoriului profesional, limitat la un număr nu prea mare de piese lăutărești și din folclorul muntenesc-oltenesc, incluzînd piese valoroase din folclorul țărănesc ca și din al ținuturilor în care naiul nu este cunoscut (Banat, Transilvania) ori din care a dispărut de mult (Moldova). Includerea unui bocet, bunăoară, este nu numai o inițiativă insolită ci și o demonstrație convingătoare a cantabilității și posibilităților expresive multiple ale instrumentului.

Gheorghe Zamfir nu conține să-și perfecționeze tehnica și măiestria. Spirit întreprinzător, însuflețit de dorința spre mai bine, este fără conținere în căutarea unor noi procedee de tehnică, unor noi soluții în prezentarea repertoriului pe care-l deține. În spectacolul de care ne ocupăm, în două din piesele pe care le-a cîntat fără acompaniament, Zamfir a făcut auzită o nouă tehnică în cîntarea din nai și anume dublarea pe alocurea a melodiei instrumentale cu intonații scoase din organul său vocal. Din suprapunerea celor două linii melodice rezultă o ciudată diafonie, ale cărei resurse expresive și-au găsit un

puternic ecou emotiv în cuprinsul *Bocetului*. Alte resurse sonore necunoscute naiului „clasic” au fost înfățișate în prima parte a unei compoziții originale (intitulată, cred, *Geneze*). Din păcate această compoziție — asupra valorii căreia nu se cade să mă pronunț — a distonat cu restul programului, de vreme ce este cu totul altceva decît muzica propriu-zis populară, căreia Zamfir și formația sa s-au silit să-i păstreze savoarea autenticității.

Alt merit al lui Zamfir este demonstrarea convingătoare a frumuseților muzicii populare atunci cînd e cîntată fără nici un acompaniament — așa cum unele genuri o reclamă — ori de mici formații de doi—trei sau patru inși, amintind vechile tarafuri, pe nedrept date uitării de dragul „orchestrelor populare de concert”, alcătuite din zeci și zeci de instrumentiști. Momentele de *tutti* au fost rare și folosite cu discernămint, în muzica de joc bănățeană. Zamfir a folosit cu pricepere și rafinament felurite combinații ale instrumentelor, pe potriva dialectelor muzicale pe care acestea le slujesc. S-a dovedit apoi elocvent că o suită se poate încheia, de ce nu?, cu un cîntec doinit, nu neapărat cu un joc, așa cum ne-am obișnuit. Temperament liric prin excelență, Gh. Zamfir ne-a împărțit tulburătoarea frumusețe a doinelor și a cîntecelor tărăgănate, comori de alese simțiri care au precumpănit în economia programului.

Cred că cei doi cîntăreți, ale căror calități nu le pun în discuție, puteau lipsi, în folosul unui program mai limpede, exclusiv instrumental, sau agrementat, cînd și cînd — așa cum s-a făcut — de intonarea în grup, la unison, cu voce mică, a unor cîntece, dar fără strigături ca acea „Leana mea!” de îndoielnic efect. Și fiindcă veni vorba de sugestii, cred că o singură torogoată (sau taragot cum i se mai spune) era de ajuns. Saxofonul putea lipsi. El s-a împămîntenit în Banat în perioada interbelică înlocuind torogoata și muzicanții din partea locului cîntă din el într-o manieră taragotistică specifică, într-un neaș spirit folcloric și cu o virtuozitate uluitoare, așa cum de altfel bănățeanul Dorin Cuibariu ne-a dovedit. Glasul saxofonului se apropie foarte mult de al torogotei, confundîndu-se aproape. Într-o formație de numai opt instrumente, două torogoate sau o torogoată dublată de un saxofon, cărora li se alătură și o trompetă, e mult prea mult. Nu o dată viersul naiului a fost înecat de pachetul celorlalți suflători.

Membrii formației lui Gheorghe Zamfir sînt foarte buni, unii chiar excepționali. Mă gîndesc la fluierașul și cavalagiul Marin Chisăr, la violonistul Efta Botoca și la trompetistul Const. Gherghina, a căror puncte solistice au cucerit publicul.

Îi mulțumim lui Gheorghe Zamfir și formației sale pentru spectacolul pe care ni l-au dăruit, spectacol al cărui succes a fost în repetate rînduri subliniat de aplauzele și ovațiile publicului.

TIBERIU ALEXANDRU